

Møtedato: 26. mai 2021

Saksnr.:
2021/481

Saksbeh./tlf.:
E. M. Hauge, J. Brodersen/75 51 29 00

Sted/dato:
Bodø 19.5.2021

Styresak 65-2021/5 Troms og Finnmark fylkeskommunes regionale planstrategi for Troms og Finnmark 2021-2024 Se nord – Geahča davás – Katto pohjaisheen – høringsuttalelse fra Helse Nord RHF

Saksdokumentene var ettersendt

Formål

Saken legges frem til styrets orientering.

Sammenheng med strategi

Helse Nord RHF er en stor samfunnsaktør som skal innrette sin virksomhet i tråd med nasjonale mål og bærekraftig bruk av ressurser. Tverrsektorielt samarbeid og internasjonalt samspill må være en del av vår forvaltning innenfor både økonomi, personell og miljø. Adm. direktør mener at innspillene til fylkeskommunenes planstrategi er et viktig bidrag til det tverrsektorielle samarbeidet.

Bakgrunn

Troms og Finnmark fylkeskommune har utarbeidet forslag til regional planstrategi for Troms og Finnmark 2021-2024. Den regionale planstrategien redegjør for regionale utviklingstrekk, fastsetter langsiktige utviklingsmål og innsatsområder. Den definerer også hvilke regionale planer som er nødvendige.

Troms og Finnmark fylkeskommune ønsket konkrete og tydelige tilbakemeldinger til forslag til planstrategi. Regional utvikling krever prioritering, og fylkeskommunen har bedt om særlig tilbakemelding på følgende forhold:

- Forslag til langsiktige utviklingsmål
- Forslag til satsingsområder med tilhørende mål
- Forslag til nye regionale planer og strategier
- Behovet for revisjon av eksisterende regionale planer

Høringsuttalelse er oversendt Troms og Finnmark fylkeskommune innen avtalt frist.

Vedlegg: Høringsuttalelse – Troms og Finnmark fylkeskommune – Regional planstrategi 2021-2024

TROMS OG FINNMARK FYLKESKOMMUNE
Postboks 701
9815 VADSØ

Deres ref:
20/07588-110

Vår ref:
2021/481-3/

Saksbehandler
Espen Mælen Hauge/

Dato:
12.05.2021

Hørings svar - Regional planstrategi for Troms om Finnmark 2020-2024 - Se nord - Geahča davás - Katto pohjaisheen

Viser til høringsbrev datert 26.03.21 om denne saken. Viser også til telefonsamtale og epostveksling 4. mai og takker for at dere innvilget utsatt høringsfrist til i dag.

Adm.direktør og ledelsen i Helse Nord RHF har i ledermøtet 11.05.21 besluttet følgende som vårt hørings svar til regional planstrategi for Troms om Finnmark 2021-2024 - Se nord - Geahča davás - Katto pohjaisheen.

1. Innledende merknader

Innledningsvis vil Helse Nord RHF anerkjenne Troms og Finnmark fylkeskommune for et meget godt og gjennomført utkast til sin regionale strategi for plan og samfunnsutvikling. Den har et solid utgangspunkt i FNs bærekraftsmål og regionalt kunnskapsgrunnlag. Helse Nord RHF deler utfordringsbildet som er beskrevet og vil særlig trekke frem det demografiutfordringene. Norge står foran store demografiske endringer. Andelen eldre i befolkningen kan bli opp mot dobbelt så stor i Nord-Norge som i resten av landet. Dette gir store utfordringer. Som dere merker vi også «mismatch mellom kompetanse og kompetansebehov» og behovet for klimaomstilling.

Vi stiller oss bak den tverrsektorielle tilnærmingen strategien inntar. Vi ser på tilsvarende vis behov for et godt samspill mellom det som betegnes som sosial, økologisk og økonomisk bærekraftig utvikling og hvordan disse dimensjonene henger sammen.

Vi merker oss at det er en tydelig tråd fra kunnskapsgrunnlaget til mål- og innsatsområdene, for eksempel hvordan helhetsperspektivet må ta opp i seg

både befolkningsutviklingen, næringsutviklingen og klimaendringene. Vi tror på satsningsområdene og legger også merke til at fylkeskommunen erkjenner ansvar for vår urbefolkning og hva den tilfører det norske samfunnet. Særlig finner vi dette igjen under satsingsområdet Utjevning av sosiale ulikheter og redusert utenforskap

Et annet generelt trekk ved planstrategien som vi har notert oss er ambisjonenes positive valør, og dette til tross for en del store og utfordrende utviklingstrekk. Den positive holdningen vises gjennom ord som livskraft, optimisme, bolyst og framtidstro i «Et sterkt nord». Dette er forlokkende lesning og gir drivkraft også for Helse Nord som en annen viktig samfunnsaktør. For så vidt har vi sansen for hvordan dere fremhever FNs 17. bærekraftsmål om “samarbeid for å nå målene”.

2. Samfunnssikkerhet og beredskap.

Et annet overordnet innspill, og som vi er tilfreds med blir omtalt, er det større helhetlige utfordringsbildet. Helse Nord RHF løfter selv for tiden i stadig større grad dette frem sett fra spesialisthelsetjenestens perspektiv. Det helhetlige utfordringsbildet innenfor samfunnssikkerhet og beredskap påvirker ikke bare helsesektoren, men alle kritiske samfunnsfunksjoner. Slik vi ser dette er det helhetlige utfordringsbildet både teknologi og sårbarheter knyttet til dette, inkludert informasjons- og cybersikkerhet, klimaendringer og ekstremvær, sikkerhetspolitiske utfordringer, og nå pandemi og koronakommisjonen som peker på viktigheten av nødvendig og tilstrekkelig helseberedskap.

Vi ser at dere beskriver et helhetlig utfordringsbilde både under de tre langsiktige utviklingsmål og særlig under satsningsområdet klimaomstilling, som er treffsikkert beskrevet. Likevel tror vi planstrategien kunne stått seg med noe mer omtale av samfunnssikkerhet og beredskap, og vi ønsker derfor å gi noen innspill til dette:

Etter vår forståelse skal Fylkeskommunens samfunnssikkerhetsarbeid kunne ta høyde for å beskytte det regionale folkestyret og fylkeskommunens fagansvar slik at dette også kan ivaretas ved ekstraordinære hendelser fred, sikkerhetspolitiske kriser og væpnet konflikt. Fylkeskommunenes beredskapsansvar er hovedsakelig knyttet til det ansvaret man i dag har innenfor de ulike sektorer, primært samferdselssektoren, skolesektoren og tannhelse. I henhold til Stortingsmelding nr. 17 (2001-2002) har fylkeskommunen ansvar for å innarbeide sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i fylkesplanleggingen. I et rundskriv om nasjonale mål og interesser i fylkes- og kommuneplanleggingen, utgitt av Miljøverndepartementet i august 1998, er det presisert at «... sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn skal inn som en sentral del av all samfunnsplanlegging ...». Det forventes at jevnlig oppdaterte risiko- og sårbarhetsanalyser legges inn som en selvstendig faktor i enhver samfunnsplanprosess.

Samfunnssikkerhet og beredskap fortjener kanskje derfor noe mer plass i regional planstrategi, fordi dette er en grunnleggende forutsetning for befolkningens trygghet, bolyst og fremtidstro.

Så er vi klar over at Troms og Finnmark fylkeskommune ikke er ansvarlig forvaltningsorgan for alle disse utfordringene vi nevner. Siden mange samfunnsaktører deler de samme utfordringene mener vi det er viktig å ha et strategisk blikk på og beskrivelse av hvordan dette bør møtes på tvers av sektorer. For så vidt vises til FNs 17. bærekraftsmål som heter "samarbeid for å nå målene". Her poengteres det at for å lykkes med bærekraftmålene må myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet samarbeide.

3. Sivilt-militært samarbeid

Vi savner også noe mer omtale av sivilt-militært samarbeid. Her kan det for eksempel være en naturlig kobling mellom omtalen av langsiktig utviklingsmål nr. 3 og innsatsområdet mobilitet. Her er noen kommentarer til dette:

Den 8. mai 2018 utarbeidet Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet dokumentet «Støtte og samarbeid - En beskrivelse av totalforsvaret i dag» som beskriver det sivil-militære samarbeidet på en god måte, noe Helse Nord RHF mener fylkeskommunen også bør vurdere å belyse i den regionale planstrategien.

Sivil og militær beredskap og krisehåndtering er gjensidig avhengig av hverandre, og et løpende samarbeid er derfor nødvendig. Sivilt-militært samarbeid er også viktig for å utnytte samfunnets samlede ressurser best mulig og dermed bidra til god samfunnsøkonomi.

Forsvarssektoren er avhengig av samarbeid med andre for å løse sine oppgaver på en kostnadseffektiv måte. Næringslivet og industrien er viktige samarbeidspartnere, og bidrar med nødvendige varer og tjenester, både gjennom enkle og fortløpende leveranser og mer kompliserte og integrerte prosesser innenfor produksjon og drift. Behovet for samarbeid og støtte fra næringslivet til være til stede i fred, krise og væpnet konflikt. Gjennom å benytte seg av eksisterende sivil infrastruktur, materiell, utstyr og kompetanse vil dette styrke Forsvarets reaksjonsevne og øke forsvarsevnen.

I Nordområdemeldingen bekrefter Regjeringen at de vil bedre sikkerheten og beredskapen i nordområdene, samt at de vil fortsette å styrke og modernisere Forsvaret gjennom innfasing av nye kapasiteter, gradvis økning av bemanningen i strukturen og styrke det sivil-militære samarbeidet innen rammen av totalforsvaret.

Fylkeskommunen skal som regional samfunnsutvikler ta ansvar for en helhetlig og ønsket utvikling i eget fylke, og Helse Nord RHF mener at fylkeskommunen bør tilrettelegge for at næringslivet og industrien i fylket kan bli en viktig samarbeidspartner for forsvarssektoren.

Når det gjelder vertslandsstøttekonseptet, vedtok NATO i 2016 syv grunnleggende forventninger til medlemslandenes motstandsdyktighet (NATO's baseline requirements):

- sikkerhet for kontinuitet i nasjonale styringssystemer og kritiske offentlige tjenester
- robust energiforsyning
- evne til å håndtere ukontrollerte forflytninger av mennesker
- robust mat- og vannforsyning
- evne til å håndtere masseskader
- robuste kommunikasjonssystemer
- robuste transportsystemer

Gjennom å øke motstandsdyktigheten i kritiske samfunnsfunksjoner reduseres sannsynligheten for at større kriser skal ramme Norge, samtidig som det begrenser potensielle negative konsekvenser slike kriser kan ha. Arbeidet med økt motstandsdyktighet innenfor rammen av totalforsvaret og NATOs forventninger har en viktig effekt innenfor hele samfunnssikkerhetsområdet.

Forsvarets behov for sivil støtte i form av tjenester, varer, personell og tilgang til infrastruktur vil i en alvorlig krisesituasjon og i væpnet konflikt overstige ressursene Forsvaret har behov for til daglig. Sentrale behov for Forsvaret vil være vei-, jernbane- sjø- og lufttransport (med tilhørende infrastruktur) for forflytning av personell, materiell og forsyninger, samt evakuering. I henhold til forskrift for sivil transportberedskap har fylkeskommunen et eget ansvar for å organisere den regionale transportberedskapen ved større kriser i fred eller ved beredskap og krig. «Totalforsvarsprogrammet», et program som har pågått siden 2016 og som ennå ikke er avsluttet. Et av prosjektene i programmet, «Transport i totalforsvaret», vil være en viktig del av fylkeskommunens arbeid med transportberedskapen.

I tillegg til robuste transportsystemer, viser også NATO's baseline requirements blant annet forventninger om robust energiforsyning, robust mat- og vannforsyning og robuste kommunikasjonssystemer, noe som vil trygge befolkningen i fylket i stort under enhver påkjenning. Det forventes derfor at fylkeskommunen som samfunnsutvikler vurderer mulighetene for et tett samarbeid med forsvaret, og andre beredskapsaktører, for å bidra til en større robusthet i fylket.

Evalueringsrapportene fra Trident Juncture 2018 peker på flere områder som militære og sivile totalforsvarsaktører i fellesskap bør jobbe med å forbedre og videreutvikle i oppfølgingsarbeidet etter øvelsen. Blant disse er styrke totalforsvaret på lokalt og regionalt nivå, styrke privat-offentlig samarbeid i rammen av totalforsvaret, samt styrke samordning av sivile og militære planprosesser.

Helse Nord RHF mener derfor det vil være formålstjenlig med en beskrivelse av det sivil-militære samarbeidet i den regionale planstrategien for fylkeskommunen, da forsvaret er en stor aktør i fylket og at det sivil-militære samarbeidet, herunder totalforsvaret, er et prioritert område for norske myndigheter.

4. «Mismatch mellom kompetanse og kompetansebehov»

Vi synes planstrategiutkastet tar et grundig tak i kunnskapsgrunnlagets utfordringsbilde om kompetanse og utdanning: Til tross for at «en økende andel gjennomfører videregående utdanning og det stadig er flere som velger høyere utdanning, står ikke kompetansebehovet i næringene i forhold til den tilgjengelige arbeidskraften i befolkningen». Dette svares ut med strategiske ambisjoner i alle innsatsområder, som for eksempel: «Utdanning bør gi befolkningen relevant kompetanse for arbeidslivet. Det bidrar til høyere sysselsettingsandel, bedre integrering og mer sosialt bærekraftig samfunn. Grunnlaget for et godt utdanningsløp legges allerede i barnehage og grunnskole. Utdanning fremmer livskvalitet, helse og bidrar til sosial mobilitet og utjevning.».

Helse Nord RHF støtter fullt opp om denne strategiske tenkningen fordi det ikke bare gagnar helheten, men også helsetjenesten spesielt – både i kommuner og i spesialisthelsetjenesten – med hensyn til langsiktige rekrutteringsutfordringer. Det er viktig å legge til rette for at virksomheter – for oss, helseforetakene – skal være stabile, helsefremmende og attraktive arbeidsplasser. Rekrutteringsutfordringer og underbemanning medfører risiko for stor arbeidsbelastning, høyt sykefravær og manglede kapasitet til faglig utvikling.

Vi trenger i stadig større grad å bli selvforsynt av arbeidskraft uten å måtte leie inn dyrt, og støtter derfor opp om at det er viktig å sikre at alle gjennomfører videregående skole og kan kvalifisere seg for høyere utdanning/høyere yrkesfaglig utdanning, og i tillegg muligheter for etter- og videreutdanning. En nøkkel for å lykkes er fagutvikling. Et godt helsetjenestetilbud til befolkningen gir attraktive lokalsamfunn.

5. *Helsefellesskap*

Under satsingsområdekommisjonen Utjevning av sosiale ulikheter og redusert utenforskap heter det (nederst på siden) at «Fylkesrådet vil i samarbeid med kommunene jobbe aktivt med bosetting, kvalifisering og integrering i lokalsamfunnene i Troms og Finnmark, og arbeide for et offentlig helsevesen tilgjengelig for alle, hvor alle innbyggerne har et likeverdig helse- og omsorgstilbud, uavhengig av personlig økonomi, bosted, språk og kultur.»

I denne sammenheng savner vi omtale av helsefellesskapene. Et hovedgrep i Nasjonal helse- og sykehusplan 2020-2023 er å opprette 19 helsefellesskap. Disse skal bestå av

helseforetak og kommunene i opptaksområdet. Representanter fra helseforetak, tilhørende kommuner, fastleger og brukere vil møtes for å planlegge og utvikle tjenestene sammen. Barn og unge, alvorlig psykisk syke, pasienter med flere kroniske lidelser og skrøpelige eldre skal prioriteres. I opptaksområdet Troms og Finnmark vil dette gjelde både Universitetssykehuset Nord-Norge HF og Finnmarkssykehuset HF.

Som et ferskt eksempel på dette kan vi nevne «Ishavserklæringen 2021-2023». Dette er en felles erklæring mellom UNN HF alle 24 kommunene i UNN sitt primærområde om etableringen av Helsefellesskapet Troms og Ofoten. Gjennom dette helsefellesskapet skal UNN og kommunene samarbeide enda tettere, og gå fra å være parter til å bli partnere. Kommunene og helseforetaket skal, sammen med fastleger og brukere, jobbe mer målrettet og konstruktivt sammen på ulike nivå. Det overordnede målet er «innbyggerens helsetjeneste» - en god og trygg helsetjeneste basert på innbyggernes behov og premisser.

I «Ishavserklæringen 2021-2023» heter det blant annet at Helsefellesskapet Troms og Ofoten vil

- sørge for et tett og forpliktende samarbeid mellom brukere, fastleger, kommuner og UNN
- ta i bruk teknologi og digitale løsninger som understøtter tjenesten og muliggjør samhandling
- dele kunnskap om og konkrete erfaringer med forebyggende tiltak med god effekt på egenmestring og folkehelse
- satse på felles innsats for helsetjenester til personer med sammensatte behov
- sørge for kompetansedeling på tvers av og innad i tjenestenivåene
- arbeide for rekruttering og stabilisering av helsepersonell

Vi tror helsefellesskapene vil bli et sentralt partnerskap for planlegging og utvikling i årene som kommer. Helse Nord RHF skal selv være en pådriver for utvikling av helsefellesskapene, som skal sikre at helseforetakene og kommunene er i et forpliktende fellesskap om de pasientene som trenger det mest.

Kommunene er altså helt sentrale i dette partnerskapet. Dere fremhever kommunene som viktige samfunnsaktører i kapittel 2 Plansystem, underkapittelet Opplegg for medvirkning i regionale planprosesser, side 7 nederst på siden:

«Kommunene er viktige aktører i arbeidet med regional planlegging, ikke minst for å få et godt samspill mellom regional planstrategi og kommunale planstrategier.»

I denne sammenheng mener vi helsefellesskapene bør omtales, også fordi det er en viktig fylkeskommunal oppgave å utvikle samarbeidet med kommunene målrettet ut fra deres behov.

Vennlig hilsen

Cecilie Daae
adm.direktør

Espen Mælen Hauge
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og kan derfor være uten signatur.

Kopi til:
Synnøve Lode
Stian Sørensen